

علم و هنر کیمیاست

گویند عارفان هنر و علم، کیمیاست
وان مس که گشت همسر این کیمیا، طلاست
تو مردمی و دولت مردم فضیلت است
تنها وظیفه تو همی نیست خواب و خاست
بشناس فرق دوست ز دشمن به چشم عقل
مفتون مشو که در پس هر چهره، چهره هاست
جلن، شلخه ایست، میوه آن علم و فضل و رای
در شاخه ای بگر که چه خوش رنگ میوه هاست
ای شاخ تازه رس که به گلشن دمیده ای
آن گلبنی که گل ندهد کمتر از گیاست
گر پند تلخ می دهنت، ترش و مباش
تلخی به یاد آر که خاصیت دواست
جان را هر آنکه معرفت آموخت مردم است
دل را هر آنکه نیک نگهداشت پادشاست
(پروین اعتصامی)

فرهنگ

همسر : هم پله، هم پایه

مس : تانبا

دولت : ثروت

وظیفہ : فریضہ، ذمہ داری

طلا : سونا، زر

مفتون مشو : فریب نہ کھا

جان : روح

شاخہ ایست : ایک ایسی شاخ ہے

رای : نظر، رائے

دمیدن : پھوٹنا

گلبن : پھولوں سے بھری جھاڑی

می دہمت : میں تجھے دیتا ہوں

معرفت : شناسائی، پہچان

شناس : پہچانوں (شناختن مصدر سے فعل امر)

عارفان : جمع عارف، جو شخص حقائق کو سمجھنے والا ہو۔

تو مردی : تو انسان ہے، تو اشرف المخلوقات ہے۔

خواب و خاست : سونا جاگنا، (خوابیدن اور برخاستن سے)

نگر : دیکھ (نگریستن : دیکھنا) سے نگر و مضارع

شاخ تازہ رس : وہ شاخ جو تازہ اُگی ہو

گیاست : گیاء است (گیاء : پودہ، جھاڑی)

تُرشرو : ضد خوشرو، ماتھے پر شکن ڈالنے والا

نیک نگہداشتن : اچھی طرح سنبھالنا، دیکھ بھال کرنا

پادشاست : (پادشاہ است) وہ بادشاہ ہے

کیمیا : علم کیمیا۔ قدیم لوگوں کا خیال تھا کہ یہ ایک ایسا مادہ ہوتا ہے جس سے تانبے کو سونے میں تبدیل کیا

جاسکتا ہے لیکن فی الواقع ایسا نہیں ہوتا۔ یہاں مراد ایسی چیز جو ایک کم درجہ شے کو نہایت اعلیٰ درجے کی بنادیتی

ہے یعنی ایسا علم جو آدمی کو انسان بنادے۔

تمرین

۱- فارسی میں جواب دیجیے۔

۱- عارفان چہ می گویند ؟

۲- دولتِ مردم چیست ؟

۳- میوه شاخه جان چیست ؟

۴- کدام شخص در حقیقت پادشاست ؟

۲- آخری تین اشعار کو سادہ فارسی نثر میں لکھیں۔

۳- مندرجہ ذیل الفاظ کی جمع لکھیے :

وظیفہ ، دوست ، دشمن ، علم ، فضیلت ، معرفت

۴- شو ، مگر ، مباش کس قسم کے افعال ہیں۔ مندرجہ ذیل مصادر سے یہی افعال بنائیے اور ان کے صیغے بھی لکھیے :

گفتن ، خوابیدن ، شناختن ، رسیدن ، دادن ، آوردن ، آموختن